

Invasie Zuidelijke keizerlibel (*Anax parthenope*)?

Wie het libellennieuws per e-mail volgt heeft deze zomer een aantal zekere en minder zekere waarnemingen van de Zuidelijke keizerlibel de revue zien passeren. Wel heel spectaculair was de vangst van een mannetje tijdens de Enci-groeven excursie op 20 juni. In de aansluitende week nam een delegatie Nederlandse libellenwaarnemers (zie elders in deze nieuwsbrief) de soort in aantal waar in de Franse departementen Aisne en Indre-et-Loire. Uit beide gebieden was de soort volgens Dommanget's kaartjes uit 1987 en 1994 niet eerder gemeld. Verder zouden er deze zomer in Engeland ook een tiental waarnemingen zijn gedaan. Het lijkt er dus op dat er (in juni?) een invasie van deze soort in Noordwest-Europa was. Na de zomer zal wellicht een completer beeld van deze gebeurtenis ontstaan. Als je denkt ook een Zuidelijke keizerlibel gezien te hebben zorg dan voor een goede beschrijving zodat de CWNO je waarneming kan beoordelen. Want bedenk, tot voor dit jaar was de soort maar twee maal met zekerheid in ons land vastgesteld.

K.-D. Dijkstra

Nieuwe voortplantingsplaats Bandheidlibel (*Sympetrum pedemontanum*)

Tijdens een jeugdbondszomerkamp in de Kempen werd er bij de Tongelreep (Amersfoortcoördinaten 162-369) een pas uitgeslopen vrouwtje van de Bandheidlibel (*Sympetrum pedemontanum*) gevangen. Naast de Pelterheggen (156-364) betreft dit de tweede plaats in Nederland waar voortplanting met zekerheid werd vastgesteld.

Het exemplaar werd op vijftien meter afstand van de Tongelreep gevangen. Bij een recent uitgevoerde herinrichting werden over een afstand van meer dan één kilometer nieuwe meanders in de beek aangelegd. De beek is op dit traject op zijn diepste punt gemiddeld één meter diep en drie tot vijf meter breed. Langs de beek is een uitgebreide oever- en watervegetatie aanwezig. De bodem van de beek is voor het grootste deel modderig en er zijn slechts kleine stukjes open zand aanwezig. Behalve het verse vrouwtje werd er slechts één uitgekleurd mannetje waargenomen. Daarnaast werden nog negen andere soorten gezien waarvan Watersnuffel (*Enallagma cyathigerum*) en Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*) verreweg het algemeenst waren.

De beek wijkt door zijn diepte en de tamelijk hoge stroomsnelheid af van de in VAN DELFT (1998) gegeven biotoopbeschrijving. In de omgeving van de Tongelreep zijn ook ondiepe kwelstroompjes aanwezig (mond. mededeling J. VAN DELFT). Het is waarschijnlijk dat de jonge *S. pedemontanum* uit één van deze kwelstroompjes afkomstig is. Deze stroompjes werden tijdens de excursie, mogelijk door het al enkele dagen zeer warme weer, niet gezien.

Naast de waarneming bij de Tongelreep werden op tal van andere plaatsen Bandheidlibellen aangetroffen. De enige andere waarneming die mogelijk betrekking heeft op voortplanting is een ei-afzettende tandem bij het Klotven (156-365). Het zoeken naar huidjes op deze plaats leverde alleen zes Paardenbijters (*Aeshna mixta*), 50 Bruinrode (*Sympetrum striolatum*), 26 Steenrode (*S. vulgatum*) en drie Bloedrode heidelibellen (*S. sanguineum*) op.

Vincent Kalkman

Dia-avond in Utrecht Vrijdag 27 november

Op deze avond zullen er onder andere dia's vertoond worden van Sierlijke witsnuilibel (*Leucorrhinia caudalis*) en verschillende gomphiden uit Frankrijk. Ook vakantie-dia's van dichterbij kunnen worden vertoond. Of je hebt dia's of foto's van libellen die je graag gedetermineerd wilt hebben. Iedereen is vanaf 19:30 welkom in het projecthuis aan de Simon Bolivarstraat te Utrecht. Je komt er door vanaf Utrecht CS bus 5 richting Voordorp te nemen (gaat minstens vier keer per uur) en uit te stappen bij halte Simon Bolivarstraat. Loop deze straat in en neem de derde zijstraat rechts. Na zo'n twintig meter is er links een tuinhekje wat naar een parkje leidt. In dit parkje (de binnenplaats van een woonblok met rode daken) zie je een gebouwtje met een grasdak. Dit is het projecthuis. Tot dan!

Kees Goudsmit (030-6915296)

Opvallende waarnemingen

Wie ziet er niet af en toe opvallend gedrag bij libellen? Hieronder enkele waarnemingen die ik de afgelopen zomer deed. Heb je ook iets opmerkelijks gezien? Beschrijf het in een paar regels en stuur het naar de redactie, liefst als WP51 bestand (e-mail: kalkman@naturalis.nnm.nl).

Vraatzuchtige Lantaarntjes

18 mei, Katwijk-aan-Zee. Tot drie maal toe werden pas uitgekomen Tengere grasjuffers (*Ischnura pumilio*) gevangen door Lantaarntjes (*I. elegans*). Eenmaal greep en verorberde een Lantaarntje een pas uitgeslopen soortgenoot.

Verwarde pansterjuffers

3 augustus, Wassenaar. Een mannetje Gewone pantserjuffer (*Lestes sponsa*) werd in tandem aangetroffen met een vrouwtje Zwervende pantserjuffer (*L. barbarus*).

31 augustus, Amsterdamse Waterleidingduinen. Een mannetje *L. sponsa* probeerde ditmaal een tandem te vormen met een vrouwtje Houtpantserjuffer (*L. viridis*). Wanneer een mannetje een tandem wil vormen grijpt hij een vrouwtje met de poten aan kop en borststuk en strijkt met haar neer op een zitplaats. Daar buigt hij zijn achterlijf en grijpt met zijn achterlijfsaanshangselen haar halsschild vast.